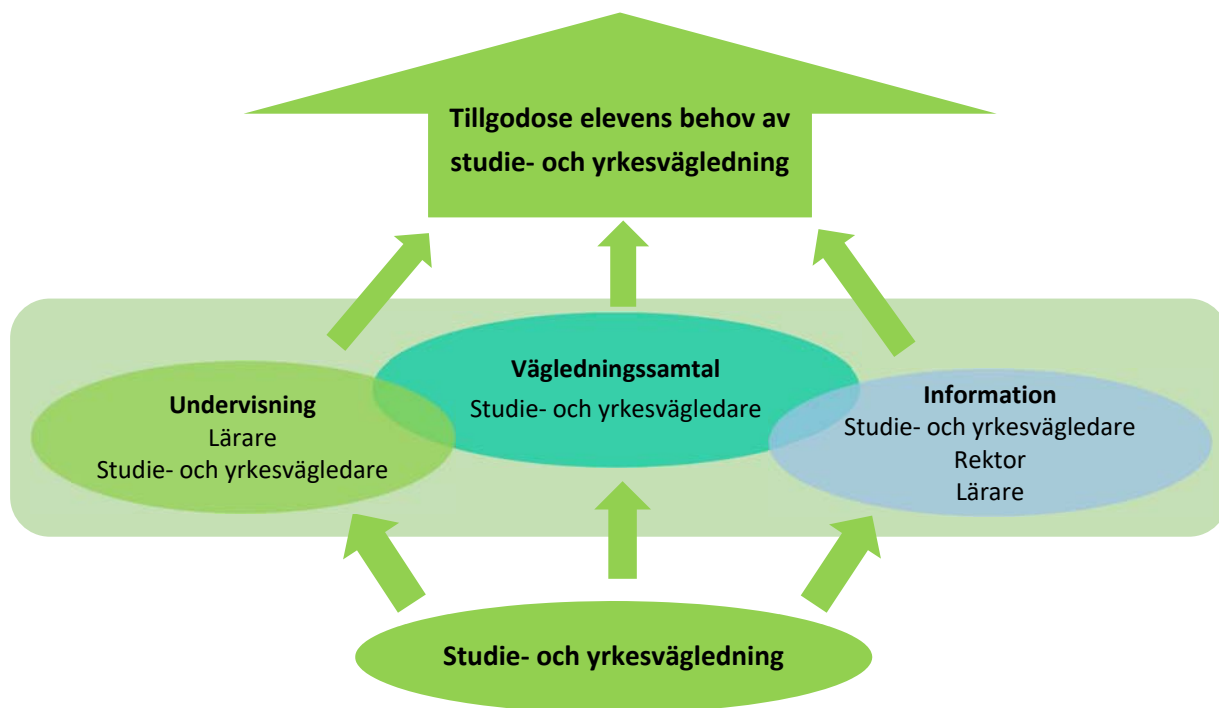

Mål och riktlinjer för Studie- och yrkesvägledning på Välkommaskolan

Hela skolans ansvar

Alla vinner på väl underbyggda val

För att tillgodose elevens behov av studie- och yrkesvägledning behöver studie- och yrkesvägledare, lärare och rektor arbeta tillsammans utifrån olika ansvarsområden.

Inledning

Samhället förändras ständigt och det sker en ökad rörlighet inom utbildningsväsendet och arbetslivet både inom Sverige och mellan olika länder. Det bidrar till en ökad valfrihet för individen som också ställs inför fler valsituationer.

Elever har i dag tillgång till en i stort sett obegränsad mängd information på internet. Däremot kan de sakna nödvändiga kunskaper att söka, sortera, hitta och att kritiskt granska informationen. Många elever har också svårt och att överblicka sina egna möjligheter att välja. När eleven ska ta steget från en utbildning till en annan eller ut i arbetslivet är det av största vikt att eleven ska kunna söka och värdera information om olika utbildningar och yrken, samt att kunna skilja tillförlitliga källor från mindre pålitliga. Syftet med studie- och yrkesvägledning är att ge eleven förutsättningar att senare själv kunna väga samman informationen med övriga faktorer i ett välgrundat och genomtänkt beslut. Här behöver särskilt uppmärksammas information om möjligheter för elever med funktionsnedsättning.

Ny lagstiftning

Regeringen har gett Skolverket i uppdrag att stärka studie- och yrkesvägledningen i skolan. I samband med detta har även det tidigare begreppet studie- och yrkesorientering slutat att tillämpas. Vi har fått en skarpare lagstiftning med fokus på elevens behov. Skollagen ställer krav på studie- och yrkesvägledning. Att Sveriges elever ska kunna granska olika valmöjligheter och ta ställning till framtidsfrågor är viktiga strävansmål som rör *hela* skolans personal. Det är också en utgångspunkt för Skolverkets uppdrag att på olika sätt främja kvalitetsutveckling av studie- och yrkesvägledning. Skolan måste sträva efter att varje elev får kännedom om möjligheter till utbildning och arbete i Sverige och i andra länder.

Hela skolans ansvar

För att tillgodose elevens behov av studie- och yrkesvägledning behöver studie- och yrkesvägledare, lärare och rektor arbeta tillsammans utifrån olika ansvarsområden.

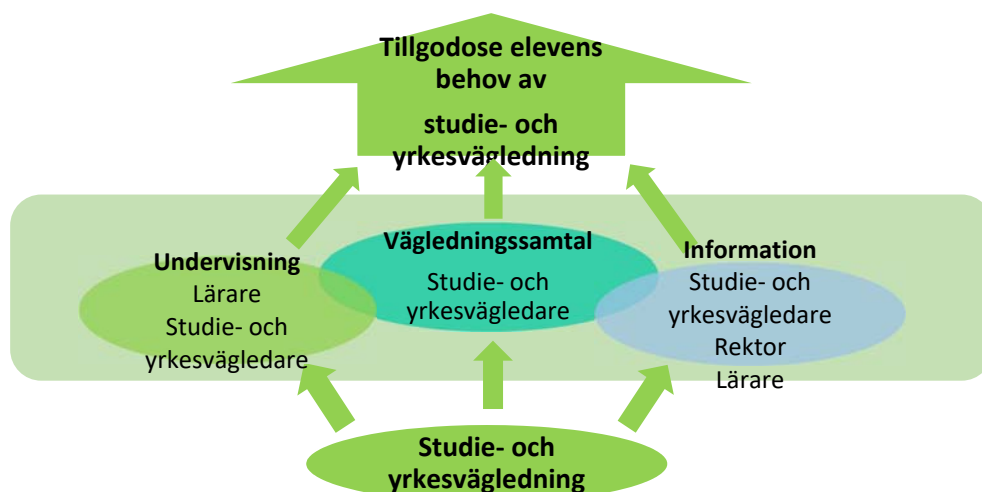

Fig. Skolans studie- och yrkesvägledning kan genom undervisning, vägledningssamtal och informationsinsatser tillgodose elevernas behov av vägledning.

Rektor bör

- säkerställa att eleverna får den studie- och yrkesvägledning som de har behov av och därför göra en tydlig arbetsfördelning mellan skolans personal.
- se till att det finns en strategi på skolan för hur eleverna ska få en sådan allsidig, saklig och opartisk information om studier och yrken och att informationen är anpassad efter deras behov.
- se till att den som anställs som studie- och yrkesvägledare utan tidsbegränsning har den utbildning som skollagen fastställt och därmed den kompetens som krävs för att tillgodose elevernas behov av vägledning. Utbildningen till studie- och yrkesvägledare omfattar djupa och aktuella kunskaper om utbildningsvägar och utbildningssystem, arbetsmarknad, arbetsliv och yrken. Det krävs också teoretiska kunskaper inom karriärval och vägledning, kunskaper och färdigheter i samtalsmetodik samt metoder för val, väljande och undervisning. Enligt skollagen ska studie- och yrkesvägledning vila på vetenskaplig grund.
- fortlöpande kartlägga och analysera kompetensutvecklingsbehovet för personal som arbetar med studie- och yrkesvägledning.

Läraren bör i undervisningen

- ge eleverna information om utbildningen och en introduktion i ämnen och kurser, samt en förståelse för hur kunskaper i ämnet kan ha betydelse i arbetslivet och i fortsatta studier,
- ge eleverna möjlighet att utveckla allsidiga kunskaper om hur arbetslivet fungerar,
- utveckla kontakter med handledare och andra inom arbetslivet som kan bidra till att målet för undervisningen nås.
- ge eleverna förutsättningar att söka och kritiskt granska information.

Studie- och yrkesvägledaren bör

- se till att informationen om utbildningsvägar och yrken är aktuell, opartisk, tillförlitlig och tillgänglig för eleverna när de behöver den.
- se till att eleverna får saklig och aktuell information om arbetslivets kvalifikationskrav och om hur arbetsmarknaden ser ut inom olika branscher.
- bidra med specialistkunskaper som kan ha betydelse för elevernas studie- och yrkesval.
- sträva efter att varje elev utvecklar sin självkännet och förmåga till studieplanering. Vidare att varje elev ökar sin förmåga att analysera olika valmöjligheter och kan bedöma vilka konsekvenser dessa kan ha. Detta innebär att alla elever självständigt eller med stöd kan ta ställning till fortsatt studie- och yrkesinriktning på grundval av samlade erfarenheter och kunskaper.
- verka för att alla elever ska kunna bedöma de utbildningsalternativ som står till buds i alla skolformer inom det svenska utbildningssystemet. Eleverna behöver få kännedom om olika utbildningar och vilken typ av examen och arbetsmarknad olika utbildningar leder fram till.

Studie- och yrkesvägledning i vid och snäv bemärkelse

Vägledning kan ges i både vid och snäv bemärkelse. Vägledning i vid bemärkelse är all den verksamhet som bidrar till att ge elever kunskaper och färdigheter som underlag för att fatta beslut om framtida studie- och yrkesval. Det handlar till exempel om praktiska arbetslivserfarenheter, undervisning som rör arbetslivet, studiebesök, utbildningsinformation och aktiviteter för att utveckla elevens självkännet. I arbetet ingår även att ge saklig och aktuell information gällande valen i gymnasieskolan, antagnings bestämmelser, ansökningsförfarandet samt ge svar på olika arbetsmarknadsfrågor.

Studie- och yrkesvägledning i snäv bemärkelse är den personliga vägledning som studie- och yrkesvägledaren ger i form av vägledningssamtal, individuellt och i grupp. Här ges den enskilde eleven möjlighet att reflektera över sig själv i relation till olika framtidsvägar. I samtal måste studie- och yrkesvägledaren utgå från elevens behov och förutsättningar samt kunna anpassa vägledningen för att på bästa sätt stödja eleven att gå vidare i sin valprocess och att genomföra sina beslut.

Studie- och yrkesvägledningen behöver vara opartisk. Eleven behöver kunna lita på att informationen inte styrs av olika särintressen, till exempel att en föreslagen utbildning har organisatoriska kopplingar till den skola eleven går i eller till företag och organisationer som skolan samarbetar med. Det är viktigt att eleven får information om prognoser och bedömningar av hur arbetsmarknadens behov av arbetskraft ser ut och kommer att utvecklas. Eleven själv har att väga samman arbetsmarknadsinformationen med övriga faktorer i ett välgrundat och genomtänkt beslut. Eleverna behöver dock få hjälp att analysera och formulera sina intressen och behov, insikt om olika möjligheter att uppnå individuella mål, samt hjälp att fatta väl underbyggda val.

Vägledningens roll

I perspektivet Ett livslångt lärande sker val av utbildning och inriktning flera gånger under livet. Att göra val inför framtiden är en ständigt pågående process och tar tid. För att kunna skapa egna mål för sin framtid fordras att individen har tillgång till en god studie- och yrkesvägledning. Elevens studie- och yrkesval har stor betydelse för hur livet kommer att utvecklas. Studie- och yrkesvägledning är en rättighet för eleven och skolan har ett viktigt och omfattande uppdrag att stödja eleverna så att de kan göra väl underbyggda val och hållbara val.

Det är viktigt att eleverna får rätt information inför de valsituationer de står inför under sin utbildning. Nämnas här kan elevernas val av inriktningar, programfördjupningar och yrkesutgångar, övriga kurser, vidare studier och yrkesverksamhet.

Studie- och yrkesvägledning kan minska antalet studieavbrott och kostsamma programbyten samt förebygga personliga misslyckanden. Studie- och yrkesvägledningen behöver vara opartisk. Eleven behöver kunna lita på att informationen inte styrs av olika särintressen, till exempel att en föreslagen utbildning har organisatoriska kopplingar till den skola eleven går i eller till företag och organisationer som skolan samarbetar med.

För att eleverna ska få mer kunskap och information av hög kvalitet, vilket krävs för att kunna göra väl underbyggda val har Välkommaskolan etablerat ett nära samarbete med grundskolorna, universiteten/högskolorna, yrkeshögskolorna, folkhögskolorna och samhället i övrigt t ex Arbetsförmedlingen. Särskilt viktigt är det nära samarbetet med grundskolorna, inte minst för att stävja antalet felval.

(Utdrag ur Skolverkets Allmänna råd för studie- och yrkesvägledning 2013)